

KIHÍVÁS

A minisztérium fekete Volgája méltóságteljesen beáll a naményi tanács (és egyszersmind) pártház elé. A sofőr ugrik, és kitarja utasának az ajtót. Botos Gusztáv, a minisztériumi osztályvezető viszont nem siet. Mindig sok irattal indul el vidékre, hogy majd az úton lesz ideje áttanulmányozni őket. Ebből most nem lett semmi. Régi, a háború előtti dolgok jutottak eszébe. Amikor az élet sokkal nehezebb, a világ azonban könnyebben érthető volt. Ahogy bálványuk, „Attila” megfogalmazta: „Döntsd a tőkét, ne siránkozz!”

Botosnak egy évre el kellett hagynia Pestet. Nagyon rászálltak már a hekusok. Németmikolán boltossegédnek állt. Havi húsz pengő éhbérért. Mégsem éhezett, mert legalább kosztot és kvartélyt kapott.

A naményi úttörőkórus rákezd a himnuszra. Botos mereven áll. Nem énekel. Magamutogatásnak tartja. Most kilép egy nagyobb fiú, és szavalni kezd. Természetesen Váci Mihálytól a *Kelet felől*t. Bár a szerzőjét már kikezdték pesti firkászok, ez a költemény tizenhárom éve a megye himnuszja: „Babona, mák-tea, a szekták / ölték a tört cselédeket, / s nyomorultabban, mint a leprát, / szenvedték szegénységüket; / közös pítvar nyirkos földjére / négy család köpte tüdejét (...) a nép szíve fölött megőrzött / vörös rongyok után kutat...”

Taps. Egy szóke lány szegfűcsokrot ad át a fővárosi vendégnek. A lányka széles, okos homlokáról, kiugró járomcsontjáról, fitos orráról bevillan Botosba egy fiatalember képe, akinek vonásai ugyanígy elütöttek a környezetétől. És neki is szóke haja volt, meg szeplős arca. Ez a fiatalember (valamilyen Dani) fogékony volt a társadalmi forradalom eszméi iránt. Botos a mikolai patakparton agította.

- Hogy hívnak, lányom? – kérdi Botos.
- Oláh Valika.
- És apádat?
- Oláh Dénes.
- Oláh Dani?
- Dénes.
- De a családjá, a testvérei Daninak szólítják, nem?
- Inkább Dénesnek.
- És a munkatársai?

– Ők is Dénesnek.
– És a barátai? Nincs a gyermekkori barátai között, aki Daninak hívja?
– Azt nem tudom.
– Mint csinált apád '44 októberében?
– Nem tudom – feleli megszeppenve a lány. Apja a háború alatt még kölyök volt. Dolgozott otthon a fronton lévő testvérei helyett, az oroszok megérkeztekor meg egy pincében rejtőzködött. Mint oly sokan. De erről soha nem beszélt a lányának.

– És '56 októberében? Akkor mit csinált az apád? A helyén volt?
– A helyén?

Oláh Dénes '56 októberében a helyén volt. A szakmunkásképző diák-tanácsának volt a tagja. Ez a válasz azonban nem tetszene a vendégnek. De nincs veszély, mert Valika ezekről a dolgokról sem tud semmit.

Pocakos, nadrágszíját a köldökén meghúzó alacsony emberke lép a mikrofonhoz. Tóth Elek, a tanácselnök. Beszélni kezd. Papírból.

– Tisztelt Botos elvtárs, nagy öröm számunkra, hogy a minisztérium egy olyan fontos vezetőjét, mint ön, városunkban üdvözölhetjük. Namény dolgozói ma különös izgalommal ébredtek föl...

És Tóth Elek beszél a felszabadulás óta eltelt harminckét év eredményeiről, a szövetkezeti gazdálkodás megszilárdulásáról, az ipartelepítésről, az új iskolákról, a művelődési központról. Botos ugyanezt hallotta már ezerszer. Csak a helységnév volt más. És éppen ez a bökkenő! Tóth Elek rendre valami Naményt emleget.

A minisztériumi ember a díszterembe vonuláskor félrehúzza a tanácselnököt:

– Tóth elvtárs, hol vagyunk mi most?
– A tanácsházán.
– De azt mondta, Naményban.
– Persze, Naményban. Szabolcs-Szatmár megyében.
– Iii...gen? Akkor rendben.

De Botos fejében semmi nincs rendben. „Miért gondoltam, hogy Németmikolára jövök? Németmikola és Namény. A két név alig hasonlít egymásra!”

Botosnak fáj, hogy nem találkozhat régi vámosmikolai ismerőseivel. És hogy nem láthatja viszont Bundást, a gátőr kutyáját. Aki a tenyeréből evett. Persze csak száraz kenyérhéjat, mert „nem szabad elkapatni az ebeket”. Bundás bizonyosan nem él már. De a gátőr talán még igen, ő elmesélhetne volna Bundás későbbi sorsát. És Bundás kölyke is élhet még. Jó lett vol-

na őt is tenyérből etetni. De nem száraz kenyérral! A jó kutya megérdemli a kényeztetést.

A díszterem színpadja mögött Uljanov-Lenin és Bajcsy-Zsilinszky Endre intarziás képe. A forgácslapgyár Új Kezdet Szocialista Brigádja készítette ezeket. Ingyen. (Uljanov portréja tehát fenn van, dacára, hogy, bizonyíthatóan, soha nem járt Naményban. Még a Beregben sem! Zsilinszky annál többet járt. Tarpán igyekezett képviselőnek megválasztatni magát. Kétszer sikerült, kétszer nem. '35 márciusának végén Naményba jött a barátja, Tamási Áron elé, akit azonban egy napra rács mögé zártak, így a Zsilinszkyt támogató kortesbeszéd elmaradt. Zsilinszky elbukott a választáson. A radikális földreformra vágyó parasztság a bármiféle földreformot ellenző kormánypárt jelöltjét választotta meg.)

A nagyterem pódiumán hárman vannak. Tóth Elek, Botos és Lipéc Bertalan, a párt Naményi Városi-Járási Bizottságának első titkára. Volt tévesz-könyvelő. Jóindulatú ember. Szereti a rendet. És a szimmetriát. A mostani helyzet megfelelő: a vendégtől jobbra és balra is egy-egy helyi potentát ül. A közönség pedig minden széket elfoglalt. Nincs foghíj. Lipéc elégedetten mosolyog.

Botos arca viszont gondterhelt. Iszik egy pohár vizet, majd feláll. Papír nélkül beszél:

– Elvtársak. Mint tudják, jövetelem oka a városuk, Németmiko... vagyis Namény 1980 júliusáig szóló fejlesztésének áttekintése. Mi a minisztériumban, és Önök is itt, általában ötéves ciklusokban, tervekben gondolkodunk. A mostani helyzet azonban kivétel. Csupán két évünk van arra, hogy felkészüljünk a moszkvai olimpiára. A kapitalisták nagy rongyrazást csináltak '76-ban, Montreálban. Tizenháromszor annyiba került a rendezvény, mint eredetileg tervezték. „Még egy hiper-szuper sportcsarnok, még valami látványos építkezés, aminek a sporthoz már nincs is köze, de jól mutat a tévéközvetítés háttéréként!” Így gondolkodtak. Fitogtatták a gazdasági erejüket. Hogy provokáljanak minket! És ez volt a szándéka a NOB-nak is, amikor idén májusban úgy döntött, Los Angeles rendezheti meg a '84-es nyári játékokat. Tehát megengedték ugyan, hogy '80 nyarán Moszkvában, a munkáshatalom fővárosában legyen egy olimpia, de Moszkvától a kapitalista tömegkultúra fővárosa, a filmfőváros veszi át a stafétabotot. Ott lesz csak aztán nagy szemfényvesztés! Propaganda az amerikai világkép, az amerikai életmód mellett. Ez nagy kihívást jelent számunkra! És lehetőséget! Mert a két kapitalista olimpia között azért mi is megmutat-

hatjuk, hol tartunk a technikai-gazdasági fejlődés területén. Meg a sport területén, magától értetődik. Azt mondtam: *mi*. Ugyanis a moszkvai olimpia minden szocialista ország szívügye. A magyar nép hozzájárulásának három módja van.

Első: erős, aranyérmek sorát szerző csapatot küldünk ki.

Második: gyáraink részt vesznek az olimpiához társuló szovjet fejlesztésekben. Büszkén jelenthetem, hogy állami cégeink tucatjai kötöttek beszállítói szerződést szovjet elektronikai vállalatokkal. A Luzsnyiki Stadion eredményjelzőjében is lesznek magyar alkatrészek!

És a harmadik: a turisták kiszolgálása. A Szovjetunió gigantikus útépitési munkába kezdett. Mukacseván kezdődik majd az az autópálya, mely Lvovnál keletre fordulva Moszkváig vezet.

Mukacsevó pedig itt van, a magyar határ mellett. Ami azt jelenti, hogy a játékokra tartó olaszok, németek, osztrákok, svájciak, franciák, angolok, spanyolok milliói áthaladnak hazánkon. És Naményon!

Botos ismét iszik. Cukorbeteg. Az orvos szerint sokat kell innia. Viszont betegségében az izzadás a legkellemetlenebb. Amit tehát maga okoz magának.

Botos Gusztávot '51-ben egy ÁVH-s őrnagy (aki később munkatársa lett a XI. kerületi pártbizottságon) úgy fejbe vágta egy széklábbal, hogy a földön elterülő testéből kiugrott a lelke. A plafonig emelkedett, onnan nézett lefelé. Hiába szabadult meg a fizikai fájdalomtól, rémisztő volt ez a különválás. Rémisztő volt később még csak rágondolni is. De az utóbbi időben megint ki-kiszáll a testéből. Igaz, már csak képletesen szólva. Amikor sokadjára kell felsorolnia valamit, mint most a kormány fejlesztési alapelveit, a támogatási lehetőségeket, a kapcsolattartókat, az úrlapminták megnevezését, automatikus mozgásra állítja a száját, s közben elméje szemlélnivalót kezd keresni.

Madártoll alakú májfolt egy idős nő arcán. Ez azért érdekes, mert egy ugyanilyet látott már a leningrádi metróra várakozván. Egy fiatal lány nyakát díszítette. Igazán díszítette, ugyanis, bár borzongást váltott ki Botosból, vágyakozó bizsergés volt ez, szeretett volna beleharapni a lány nyakába.

Elöl egy helyi újságíró, ölében aktatáska, azon kazettás magnó, azon mikrofon. A nyárligeti rádióknak készít felvételt. Ehhez hasonló mikrofont vett Botos a fiának, Vilmosnak. A fiú kihisztizte tőle, mint ahogy az erősítőt és a gitárt is. Igaz, egész jól megtanult rajta játszani. Botos szívesen hallgatja, ahogy penget. Ha viszont összejönnek a barátaival, a gitárjátékból hürtetés és torz bömbölés lesz. Szerintük ez a „rock”. És mindenféle

hülye zenekarneveket találnak ki: „Bengáli parókák, Eperdisznók, Sánta prédikáto-rock”.

A díszterem üvegfalán túl a városka. Elöl századfordulós polgári lakok, melyeket háromemeletes, egylépcsős házas OTP-s épületek sora övez. Át lehet látni közöttük. És följük is magasodik pár épület tornya. Balra a katolikus templomé. Egyszerű, négy lapos oldalú kúp. Jobbra a református istenházáé. Ez már barokkosan hajlítgatott. Mindkét tető bádogból van, ami nem tetszetős anyag, de most csillog rajtuk a nap, így mégis szépek. Ám a legszebben az a három, gázbojler formájú torony ragyog, a piac mellett.

– Az mi? – kérdezi önmagát félbeszakítva Botos Gusztáv. Tóth Elek és Lipéc Bertalan zavartan néznek rá. A közönség pedig csodálkozva. Majd mindenki abba az irányba fordul, ahová a vendég ujja mutat.

– Az a búzatároló – adja meg a tanácselnök készségesen a választ. Majd, úgy érezve, hogy a minisztériumi osztályvezető kérdésének mindenképp súlya van, bővebb felvilágosítással is szolgál: – Az új búzatárolónk. Tavaly húzták föl. Nem a téészé, hanem a Terményforgalmi Vállalaté. Állami cég, tehát kormányzati pénzből épült. Ezt mi támogatásként fogjuk fel, mert sokat segített a városon: negyven ember kapott ott munkát.

– Hatalmas.

– És a legmodernebb, kanadai technológiával készült. Acéllemezekből.

– Tehát kanadai?

– Igen, de szovjet szakemberek kiegészítő újításaival.

– Búzatároló. Tehát itt sok búzát termesztenek?

– Igyekeznek. Bár nem a legjobbak a feltételek hozzá.

– Mivel van baj?

– A földdel. Arra kényes a búza. Nekünk mindenféle talajunk van, de az aranykorona értékük elég alacsony. A rozs jobban megterem rajtuk. És egyre több a takarmánykukorica is.

– A búzát, a rozsot és a kukoricát összekeverve tárolják?

– Úgy nem szokás. Mindegyiknek külön siló kell.

– Meg tudja mondani, most melyik toronyban mi van?

– Mindháromban kukorica.

Botos, az információ hallatán dőf egyet a homlokával. Majd magába mélyed. Kívülről csüggedtnek tűnik a testtartása, pedig valójában csak ernyedt, agyának pergő kerekei elvonják minden más testrésztől az energiát. És meg is van az eredménye:

– Ha *kukoricát* tárolnak benne, akkor nem hívhatják *búzatárolónak!* – jelenti ki. És megkönnyebbül.

A két helyi vezető egymásra néz, ugratásnak kell-e venni ezt. A közönség őket figyeli. Néhányan kárörvendve.

– Tóth elvtárs, miért nem hívják kukoricatárolónak, ha már csak az van benne?

– Ááát... keresztelhetjük – adja meg magát azonnal, de még mindig valami cselt szimatolva a tanácselnök

– Kereszteljék át, tanácselnök elvtárs! Úgy jó lesz! – biztatja Botos, és a beszéde folytatásáról elfeledkezve, leül.

A tanácselnök áll föl. Namény meg a járás jellemzésébe kezd. Lélektelenül, de számítással úgy sorolja föld a gazdasági, társadalmi és kulturális mutatókat, hogy minden eredmény után egy gond következzen. Ezzel eleget tesz az eszmének is, mely működőképességét folyton bizonyítani kell, és a helyi intézmények kérésének, melyek mind fejlesztési pénznek álcázott segélyre ácsingóznak. És Tóth Elek belelendül. Már őszinte hévvel beszél az iskolák népességmegtartó erejéről, mikor a minisztériumi osztályvezető egy váratlan kifakadással félbeszakítja:

– Nem jó! Nem, nem, nem jó!

– Mi nem jó? Hülyeséget mondtam?

– Én, én mondtam hülyeséget. Nem hívhatják kukoricatárolónak!

– Már mér ne hív...

– Maga mondta, hogy *rozsot* és *búzát* is természetnek errefelé.

– Így van.

– Akkor nyilván tárolhatják is ezeket itt. Ha idén nem, majd jövőre, vagy azután.

– Értem... tényleg... akkor más lenne benne, mint amire a neve utal. Ez elég nagy baj lenne. Baj lenne?

– *Gabonátároló!* Az a megoldás! – kiáltja az osztályvezető, és támogatást keresve a közönségre néz. Az pedig felszabadult nevetésben tör ki. Bólogatnak, hátba vágják egymást, mintha tőlük jött volna a megváltó ötlet. És tapsolnak. Ütemesen. Amíg Botos le nem inti őket.

– Búza, rozs, kukorica: a legfőbb gabonafélék. Ezen él az emberiség. Mindenki tudja. És most már nyugodtan lehet bármelyiket ott tárolni.

– Bármelyiket! – helyesel Tóth Elek, bár a kukoricát errefelé nem sorolják a gabonafélék közé. Ezt nem mondja, viszont nem állja meg, hogy egy kiegészítést ne tegyen:

– Meg a rizs. Az is fontos még a világon.

– Hoppá! Tényleg. Rizset természetnek erre?

– Nem. Próbálták az ötvenes években, de felhagytak vele. Nem volt kifizetődő.

– Akkor ezzel nincs gond. Tóth elvtárs, van postacímbe is megjelenő hivatalos megnevezése ennek a létesítménynek?

– Persze.

– És abban is az van, hogy „búzatároló”?

– Igen.

– Akkor törvényes úton kell megejteni a változtatást. Közgyűlési határozatot hozni, és kihirdetni a helyi sajtóban. Vagy csinálja ezt az egészet a Terményforgalmi Vállalat! Elvégre az ő építményük!

Az úttörők sorfala közt érik el a városi vezetők vendégükkel a minisztériumi Volgát. Botos meghajol az összesereglett nép felé. Csak tompa tapsot kap, sőt valaki káromkodva méltatlankodik, mert azt hitte, maga az utált-szeretett Kádár János pártvezér vagy legalábbis a szürkeségéből egyedül elegáns bajuszával kitűnni tudó, de a tévéképernyőn naponta megjelenő Lázár György miniszterelnök érkezett Naményba.

– Most pedig járjuk be a várost, Botos elvtárs, a fejlesztési lehetőségekre fókuszálva! – ajánlja a tanácselnök. – Leszek a kalauza.

– Remek. Erre vártam.

A Rákóczi utcán igazán sok dicsekednivaló van. Balra az új művelődési központ. Előlről nézve akár egy hatalmas transzparens. Az oldalfala meg a lépcsőzetes ablakhelyezéseivel mintha egy dugattyú működési fázisait demonstrálná. Jobbra az új elemi iskola. Modern, és mégsem szimpla kockaforma. Ami nagy dolog! Előtte méretes, de minimalista szobor: anya gyermekével. A szülő mintha elhajtani készülne csöppségét.

Az iskola mellett a járásbíróház századfordulós szecessziós épülete. Szépen felújítva. Vele szemben új társasház. Sok erkéllyel. Vakolata már mállik. De ahol nem mállik, ott szép. Piros-fehér csíkos.

A Volga a piac felé fordul.

– Az ott a Tisza presszó – mutat a fehér kőépületre meg az előtte, napernyők alatt ülőkre Tóth Elek. – Presszó! Nem pedig kocsmá. Pesten van ezer presszó. Itt ez az első, de hatalmas a sikere. A fiatalok fagyiznak, barna kólát, kávékat isznak és beszélgetnek. Jól érzik magukat pálinka nélkül is. Ez a létesítmény tesz annyit városkánk kulturális színvonalának emeléséért, mint a művelődési központ és az iskolák együttvéve.

– Ne mondja! Hát az kinek a szobra? Ott a téren.

- Jablokov hadnagyé. Nézzük meg? Álljon meg sofőr elvtárs!
Botos áhítattal közelít a fehér mészkőalakhoz. Megsimogatja.
- Ő, gondolom, egy szovjet hősi halott.
- Igen. '44 októberében felderítőcsapatot vezetett a Krasznánál. A református templom tornyából lőtték le.
- A református pap volt?
- Dehogy! A Wehrmacht. Egy mesterlövész.
- És mit szólt ehhez a pap?
- Sajnálta. Ő is beszédet mondott a sírja felett, amikor...
- Nem akkor! Hanem korábban. Miért engedte fel a mesterlövészt a templomtoronyba?
- Kért is az engedélyt!
- Legalább megpróbálta megakadályozni?
- Nem tudom.
- Szokott erről beszélgetni a pappal?
- Nem.
- Miért nem?
- Nem akarok ilyen dolgokat felhánytorgatni. Az öreg... izé... Bodnár tiszteletes... vagyis a lelkész rendes ember. Igazi békepap. Nem szeretném megbántani.
- Ül.
- Nem ül. Sosem volt Bodnár börtönben.
- Nem a pap. A szovjet hős ül. Úgy van ábrázolva. Ez furcsa. Ülve ölték meg?
- Nem. Lóhátón volt. A jószágot kilőtték alóla, és... Hát, tulajdonképpen ült. A nyeregben.
- De itt nincs alatta ló!
- Tényleg nincs. Nem tudom, miért. A pesti szobrászművészt kéne megkérdezni. Ha gondolja, utánajárok.
- Magának, Tóth Elvtárs, van családja?
- Van. Feleség és négy lány.
- Ennek a Jablokovnak is bizonyosan volt családja. Talán öt fia. Vagy hat.
- Könnyen lehet. Szegények... Nem tudok a családjáról semmit. Viszont öt éve, mikor ezt a szobrot avattuk, eljött az egyik, még élő harcostársa. Egy tatár ember. De nem volt ferde a szeme.
- Semmit nem beszélt Jablokovról?
- Zárkózott volt ez a... tatár elvtárs... – és Tóth Elek köhög. Akkor szokott, ha hazudik. Vagy szépít. Mint most. Mert Izmajlov exőrmester az ün-

nepség utáni fogadáson rögtön benyakalva két üveg pálinkát úgy kiütötte magát, hogy orvost hívtak hozzá, aki bevittette a nyárligeti detoxikálóba. Azóta nincs hírük a messziről érkezett vendégről.

– Tehát tatár volt. Nem Mahacskalából? Mert ott is sok tatár él.

– Nem tudom. Az egy város?

– Igen. De nem Tatárföldön. Hanem a Kaszpi-tengernél. Jablokov ide, a főtérré van eltemetve?

– Ide volt. Ideiglenesen. Aztán az ötvenes években átvitték a köztemetőbe. Díszsírhelyet kapott.

A Szabadság tér kellemes. A nagy lombú fák árnyékot adnak, és a levegőben édes virágillat lebeg. Pedig nem látni virágszirmokat sehol. A nagy koszorúkon, melyeket április negyedikén helyeztek el, művirág van.

– Azt a kopott épületet mire használják? – mutat maga elé Botos.

– Az a Tomcsányi-kúria. Valamikor a város legszebb épülete volt. '48-ban kollégiumnak alakították át. De azt két éve kiköltöztettük innen.

– Ennyire kevés a kollégista?

– Egyre több. És gond is az elhelyezésük, csak... – és itt Tóth Elek félve Lipécre néz –, csak... de hiszen látja, leromlott épület ez. Majd ha lesz pénz felújítani...

– Naményban van vár?

– Van. Vagyis volt. A földosztáskor elhordták a köveit. Építkezni.

– Hát akkor mi az ott? A kúriától jobbra?

– A búzatároló... izé gabonatóroló. Azt láttuk a tanácsházáról.

– Nem az! Hanem közöttük. Hátul. Azt hittem, várfal.

– Az egy terméskővel borított rézsű. A Kraszna védőgátján. Pontosabban a Krasznának és a Tiszának is ez zárja le az árterét. Mert itt egymás mellett halad a két folyó. Sőt a Szamos is...

– Hát persze, maguk a Tisza mellett élnek. Itt minden a Tiszáról szól.

– Úgyvalahogy.

– Halászok, hajósok, tutajosok. Mindig vágytam a Tiszához. Láttam is sokszor, lenn délen, Szegednél, anyósom ott élt. De itt, keleten csak egyszer jártam. Igaz, akkor egy évig maradtam. Még fiatalember koromban. Bujkálva a pesti kopók előtt. ...

– Hol bujkált az osztályvezető elvtárs, ha szabad kérdezni?

– Németmikolán. Takaros kis hely volt. Sokszor jöttek oda tutajosok. Úsztatták le a rönkfákat a hegyekből. Mikor ma önökhöz tartottam, végig

ők jártak az eszemben. Meg az a mikolai év. Azt hittem, oda kell mennem. A két nevet meg, úgy látszik, összekevertem.

– Biztos azért, mert Mikola is a Beregben van, és a Tisza mellett, akár csak Namény. Tulajdonéppen egy köpésre ide. Legalábbis légvonalban.

– Miért csak légvonalban?

– Mert kerülni kell. Lemenni a tiszabecsi hídig, és ott északnak fordulni. Mikola a Tisza másik oldalán van, és ott nem lehet átkelni a folyón.

– Nahát! Miért nincs ott híd? Vagy legalább egy komp.

– Kéne! De bajos a dolog. Mert a komppal egyúttal határátkelőt is kéne nyitni. Határőrségi, pénzügyőrségi épületek...

– Nem értem.

– Mikola már nem Magyarország. Elcsat... vagyis az orosz... a szovjetekhez került '45-ben.

Ezen elcsodálkozik Botos. Mindig utálta a horthysta, borgőzös irredentizmust, de hogy Mikolát elcsatolták, az bosszantó. Hisz csak magyar szót hallott, amikor ott volt.

– És jók a kapcsolataik a mikolai tanáccsal? Meg az ottani emberekkel. Már, a közlekedési nehézségeket leszámítva.

– Meglehetősen...

– Mert a szovjet állam minden kisebbsége számára biztosítja az anyanyelven való tanulásnak, az anyanyelv használatának a jogát.

A tanácselnök nem akar arról beszélni, hogy már egyetlen magyar sem él ott. A beregi falvak lakosságának felét elvitték Szibériába, Mikolával azonban kivételt tettek, onnan mindenkit deportáltak. A nőket és a gyermekeket is. Németmikolának a neve lett a veszte. Mely ukránul és oroszul úgy hangzik: Nyimecka Mikola. „Nyimecka.” Vagyis Német. Amit a nyolc-száz éve érkezett sváb hospesek után kapott. Akiknek már híre-hamva sem volt '45-ben. De ezt nem mondja Tóth Elek. És azt sem, ahogy az Urálból idetelepített gépgyár meg a vele érkezők munkáskolóniává alakították a községet. Inkább hazugságot mond. A legsötétebbet: a féligazságot.

– Nagyon jó a kapcsolatunk. Van Szovjet–Magyar Barátság Kert Németmikolán. Kommunista szombatokon megyünk oda dolgozni, így is segítünk a szovjet elvtársaknak. Meg, mivel nálunk nagyon beindult az almatelepítés, ezeket a tapasztalatokat is átadjuk. Idén a szőlőtelepítésben is segédkeztünk. Csiri vesszőket ültettünk.

– Csiri? Ilyenről még nem hallottam. Ez becenév?

– Csiri-csuri a pontos neve. Finom csemegeszőlő. A telepítésekért cserébe ők augusztus huszadika környékén jönnek hozzánk kommunista szom-

batozni. Vannak barátsági napok is. Az ottani néptáncgyűttest rendre vendégül látjuk, és a mieink is mennek oda. És sok a személyes kapcsolat.

Botos megnyugszik.

– Osztályvezető elvtárs, tehetünk egy kört sétahajón a Szamos torkolatig, de faúszató tutajosok már nincsenek.

– Nem tökéletesek ezek a gátak!

– Úgy véli?

– Nemrég mégis kiöntött a Tisza, és mindent elmosott.

– A '70-es árvízre gondol az elvtárs? Hát igen. De azóta sok védművet építettek, felújítottak. A megyébe érkező pénz nagy része elmegy az árvíz elleni védekezésre.

– És hiába!

– Nem éppen hiába. De... néha tényleg hiába. Azért a Tisza az úr. Beszorítjuk a medrébe, de ha felduzzad a víz, csak annál nagyobbat robbanva tör ki.

– Bontsuk hát le! Bontsuk le!

– Mit?

– Ezeket a gátakat.

– Elönti a várost a víz.

– Éppen azért! Ez lenne egy nagy turisztikai szenzáció. Egy új Velence. Csónakokkal, gondolákkal közlekednének az emberek. Van olasz Velence. Van magyar Velence, de az nem az igazi. A Velencei-tónál nincsenek csatornák gondolákkal. Itt lennének.

– Csakhogy Naményban sok házat vályogtéglából építettek. Az nem bírja nemhogy a vizet, de még a nedvességet sem. Szétmállik.

Csüggedten, magába roskadva ül le egy falócára Botos Gusztáv. Homlokára darázs száll. Nem veszi észre.

– Itt is sok krumplilevest eszik a nép? – kérdi aztán a tanácselnöktől.

– De még mennyire!

– Mert Németmikolán folyton az volt. Még reggelire is. Kolbász és tejföl nélkül. Vékony rántással. És Csepelen a prolik is úgy ették, eszik...

– Itt is.

– Látja, a szegény emberek mindenütt megértik egymást! Mi egyfajta vagyunk.

– Ez biztos. A naményi Velencével csak viccelt az elvtárs?

– Persze, csak vicceltem.

– Akkor jó.

Tisza-lapály a Szamos-torkolat után. A faházás övezetet partszakadék választja el a strandtól, mely egy széles és alig fodrozódó fehér homoktenger.

– Ez a mi büszkeségünk, Botos elvtárs – mutat körbe Tóth Elek. – És városunk turisztikai fejlesztésének kulcseleme. Mert ilyen nincs még egy az országban: tengerpart a folyónál. Ide kéne leginkább egy szálloda. A Moszkvába tartó olimpiai turistáknak, és utána mindenki másnak.

Az osztályvezetőt lenyűgözi a látvány. Ha nem látná a Tisza túlsó oldalán futó nyárfasort, tényleg azt hinné, tengervíz nyaldossa a plázt.

– Még ez is Namény?

– Gergelyugornya. Külön község volt, de pár éve városunkhoz csatolták. Az idegenek ezt a partot ugornyai strandnak hívják. Helytelenül. Mert két részből jött létre a falu, és ez itt Gergelyi. A gergelyi part.

– Gergelyi?

– Igen.

– Nem gergelyii?

– Csak egy i kell a végén.

– Nekem hiányzik a második i.

– Megszokás kérdése.

Botos Gusztávot zavarja a renitens szó, és ez meg a látvány előhívja benne az előző napi álmát. Ami valódi tengerparthoz kötődik.

Mahacsakalában van. A Kaszpi-tengernél. „Ami a Fekete-tengeren Jalta, az a Kaszpi-tengeren Mahacskala” – így hangzik a szlogen. Botos két éve volt ott a családjával. Szovjet–magyar minisztériumi csereüdülés. (A szovjetek a Balatonhoz jöttek.) És most visszatért ide. Álmában. A strand mögött a város, modern és balkániasan kopott épületek vegyesen. A part széles és zsi-bongó. A férfiak szőrösek. De a nők gyönyörűek: karcsú derekukon, tomporukon csak annyi a zsír, hogy a férfikéz játszhasson vele. Igaz, ezek főleg külföldiek vagy az orosz nagyvárosokból érkezettek, mert a helyi nők, lezgek, darginok, avarok és még mindenféle más nép tagjai, tartják annyiban a muszlim törvényeket, hogy idegenek előtt nem vetkőznek le bikinire. Amúgy viszont a legújabb szocialista divat szerint öltöznek: nagygombos ruha térdig érő szoknyarésszel, és a ruha anyagából készült széles övvel. Kendőt nem hordanak. Ébenfekete hajuk pompázatosan lobog. Körműket, szempilláikat hangsúlyosan festik. Karjukon, nyakukban sok bizsu. A férfiak farmerben járnak, melynek olyan bő a szára, mintha szoknya volna. Mahacsakalában a turisták és a helyiek között is a legfőbb beszédtema a fókák. Mert a nagy konkurens Jaltában vagy akár Batumiban, Szuhumban nincs már fóka. De itt még van. Igaz, egyre kevesebb. A sasokra és a far-

kasokra fogják a pusztulásukat. Pedig az emberek vadásszák őket. A bőri-
kért. És az ölés élményéért.

Botos Gusztáv álmában a Kaszpi-tenger összes fókája hatalmas foka-
hadsereggé áll össze, és rárontanak bosszút állni a fürdőzőkre. Tépik a bő-
riket, ropogtatják a csontjaikat. Aztán a dagály kiviszi őket a város utcáira
is. Nincs már tőlük senki biztonságban. Véres tengervíz mossa a turista-
város utcáit.

A minisztériumi osztályvezető persze tudja, hogy ez itt nem Mahacs-
kala, hanem Namény. És hogy a Tiszában nem élnek fókák. „Azért mégis
jobb a víztől tisztas távolságot tartani. Nem beengedni a házak közé. Tény-
leg dőre ötlet volt az a naményi Velence.”

A strand fölött dolgozó gépmonstrumok impozáns hátteret adnak a
sajtófotókhhoz. Botos nem pózol, de ha kamerával a kezében megcélozza
egy újságíró, megvárja mindig, míg az megtalálja a megfelelő szöveget.

Tóth Elek folytatja a kalauzolását:

– Kemping épül itt. Kell a földmunka, a tömörítés, az irányított füve-
sítés, mert egy legelő csak messziről szép, közélről tele van görönggyel, nem
áll meg benne a sátorcövek, az ember meg elvágódik. És a jövő utáni nyá-
ron főleg külföldi vendégeink lesznek. Az olimpiára utazók. Nagy kérdés,
milyen mosdókat, közösségi helyiségeket építünk. Jelenlegi anyagi helyze-
tünk csak szerény terveket enged meg, de ha kapnánk állami támogatást...

– Azok ott víkendházak?

– Faházak. Sporttábort fogunk szervezni nyaranta. A helyi gyerekek-
nek. És a Tiszán kenuzóknak. Az olimpia idején ott is fogadhatunk majd
turistákat, a szerényebb igényűeket, mert egy faházban tíz ágy lesz.

– Mi épül a faházak mögött?

– Könnyűszerkezetes lelátó. Amögött van a focipálya.

Felmennek a tízlépcsős emelvényre. A festék még néhol ragad a fapa-
don. Újságpapírt terítenek le rá. Már tespedős a meleg, de itt fent jobban éri
az embert a szél. Rágyújtanak. Botos Gusztáv életéből a futball teljesen ki-
maradt. Tudja, hogy a sportpolitika fontos része az általános társadalom-
politikának, és hogy a labdarúgó csapatok meg a válogatott szereplésének
milyen néplélektani, sőt rendszermegegerősítő (vagy -gyengítő) hatása van, és
hogy a munkásemberek legfőbb szórakozása vasárnap a meccs, aztán a kár-
tya meg a sörözés, de őt sosem kötötték le a labdát kergető játékosok.

– Új... ez a pálya?

– Igen. Javult a helyi csapat játéka, hát építettünk neki egyet. A régit pedig megkapta a gimnázium. Kézilabda-, kosárlabda- és röplabda- pályát alakítottak ki rajta.

– Tehát javulgat a csapat.

– Harmadikok lettek a bajnokságban.

– Hát az remek! – kiált Botos erőltetett jovialitással. – Akkor biztos megverték a Ferencvárost és a Dózsát is! Meg a... – de nem jut eszébe több focicsapat neve.

– A Fradit meg a Dózsát? Ők nem jönnek ide.

– Nem? Elég szomorú. Sőt, felháborító! Miféle lenézése ez a vidéki sportéletnek? Majd teszek én róla...

– Mi a megye 1-ben játszunk, az FTC és a Dózsa pedig az NB1-ben. Sokkal magasabb osztályban.

– Aha... kh... szóval ilyen osztályok vannak. Na, akkor már érthető. És mennyibe került ez a beruházás?

– A nép Banán Bandinak hívja – tájékoztatja Botost a tanácselnök, amikor a Nyárligetre vivő főútról lefordulnak Petőfitanya felé. – Egyesek szerint komplett hülye. Mások szerint feketéző. De megint mások, például Takács Sanyi, a Nyárligeti Tanács VB titkára szerint ő a jövő embere. Nagyon támogatja. Leszól nekünk, ha Bandival kekeckedik valaki.

– Takács rokona Banános Bandinak?

– Banán Bandinak? Nem.

– Utánajárt ennek?

– Nem. De nem lehet rokona, mert Bandi cigány.

– Attól még lehet.

– Á, nem rokona. Csak Takács Sanyi reformerkedik, nagyon a szíven viseli az új gazdasági mechanizmus ügyét. Pedig nincs már az annyira a napirenden.

– A gazdasági megújulás igenis napirenden van! A formáit... majd kidolgozza újra a Párt.

Hófehér abrosszal terített asztal, rajta szilvapálinka és tepertős pogácsa. Remek mindkettő. Ha az osztályvezető nem szégyellené, kérne hazavinni belőlük.

Az asztal mögött gyönyörű zöldséges pult. A gyümölcsök és zöldségfélék fajtánként külön formába vannak rakva, az egész egy absztrakt festmény.

– Bandi elvtárs, Bandi úr...

– Balogh András tisztelettel! Vagy híhat úgy Botos elvtárs, ahogy a helyi nép: Banán Bandi.

– Tehát ön egy maszek zöldséges.

– Iparengedélyes zöcség-gyümölcs kereskedő! Akinek sose' volt adóelmaradása, és aki munkát ad négy embernek.

– Ne védekezzen, nincs ezzel baj. A Párt elfogadja a magánkisipart, kiskereskedelmet. Az ön boltja elég messze esik a várostól, kijárnak ide a kuncsaftok?

– Há' hogyne! Még Szalkáró' meg Nyárligetró' is gyűnnek. Mer' nálam mindig van narancs, és majdnem mindig van banán. Banántot máshun csak karácsony előtt kapnak.

– És maga mindig be tudja szerezni? – kérdi meglepetést színelve Botos, pedig ő is bármikor hozzájuthat ezekhez a luxuscikkekhez.

– Igenis, kérem. Mé'pediglen törvényesen – s a kijelentését sűrű bólogatással kíséri a kereskedő, mellyel a további ez irányú kérdéseket akarja elkerülni.

– És most, úgy hallom, még nagyobb fába vágta a fejszójét.

– Úgy a! A naményi dolgozó nép érdekébe'.

– És a saját maga érdekében!

– Ahogy mongya Botos elvtárs.

– Lovardát akar létrehozni?

– Lovardát, lovasiskolát, lótenyészetet és lovaspanzijót.

– Mutassa hát, mije van eddig!

Az istálló hatalmas épületében szinte elvész a hátul lévő hat box. A házigazda látja a vendég arcán a zavart. Gyorsan magyaráz:

– Kisebb is elég lenne ennyi jószágnek, de ja téjesznek itt át ez üresen, mer' az má' csak traktoroz. Megvettem a hodályt. Majd lesz nekem még száz lovam is!

A minisztériumi osztályvezető óvatosan közelít az első kanca felé. Aki érdeklődve kidugja fejét a rácsos előfal fölött a középjáróba. Botos megérinti a jószág homlokát. Az békésen tűri, szinte még mosolyog is. Botos megsimogatja. El van ragadtatva tőle:

– Ilyen lovat én még nem is láttam!

– Há' azt igazán elhiszem! Me' nincs is ilyen másnak a Beregbe'. Még az országba' se. Nekem meg van hat!

– Olyan a bőre, mint egy párducnak.

– De teljesen!

- Hol szerezte?
- Dánban.
- Hogy jutott ki oda?
- Muszályból. Me’ húsz évig fuvaroskodtam Nyárligeten. Stráfossal. Noniuszom vót. Az is jó ló. Igénytelen, erős. Igásnak jó. Hátasnak is elmegy. Szaúval, kötözött a nép a panelba, vittem nekijek a sok butrot.
- Bútort?
- Azt, butrot. De alakút egy fuvaros szövetkezet teherótkkal, és a nép űket hította mán. Engemet azé’ felvett egy cirkusz. A dresszúros lovakat gondozni. Gyártam velük a világot. Főleg Németbe vótunk. Meg Dánba. Na, ott van sok ilyen ló! Direkte cirkusznak tenyésztik. Knappstruzsupernek híják.
- Minek?
- Knapp... na, ide van írva – és a tulajdonos a ló névtáblájára mutat. Ezen az áll:
- Csibész – 1972 – knabstrupper kanca.
- És akkor ez jó fajta?
- Nagyon igazán kiváló! Má’, attól függ, mihe’. Me’ szántani, igába, nem jó. De idomítani, meg víkendlónak, pulyáho a legjobb. Kicsi, szelídecske. Nem fél az embertű’.
- És maga itt akarja lovagolni tanítani a gyerekeket?
- Én igen. Meg a nagyot is. Aki fizet.
- De ha megindulnak a nyugati turisták Moszkvába, azok itt nem állnának meg csak legfeljebb pár órára, egy fél napra. Nekik mit tudna nyújtani?
- Lehenne lósimogatás a pulyának. Imágyák. Vagy lovagótatás. Vezetőszáron. A knappstruzsupperbűl van póni is. A nagynak meg mondanám, hogy ganézzon ki.
- Biztos kapnak majd rajta! És mennyit fizetne a kiganézásért?
- Én-e? Majd ők! Ezreket!
- Azért fognak magának fizetni, hogy a ló alól kihordják az ürülékét?
- De még! Én láttam Németbe! Ez nekik passzijó! Víkendpasszijó! Me’ a városba’ nem tudnak ganézni! A legtöbbet azé’ fizetnek, ha az istállóba nyughatnak. Szalmabálán. De az csak a leggazdagabbnak lehet. A többi nép megy panzijóba. A nagyon kén ide. Ha az állam anna ahho pénzt, tízmillióból már egészen csinos...
- Mi? Arra ne számítson, hogy milliókat adunk magának.
- Pedig bennem meg lehet bízni. Én nem lopnák el abbűl semmit?

– Nem? És miért nem?

– Minek lopnék magamtúl? És bármikor adhatok erkölcsi bizonyítványt. Vót ügyem, de az már elévült.

– Valami közös vállalkozás lehet esetleg. A tanács vagy egy állami cég épít ide egy motelt, ha a maga cége tényleg beindul. És annak a vendégei...

– ...gyűnnek ide hozzám, mert itt a lovarda, és több napot maradnak, me' tunnak megaludni. Tetszik ez is!

– Végig gondoljuk. Maga céltudatos ember, vannak tervei, hajlandó együttműködni az állammal, a várossal, saját maga is dolgozik, tehát nem kizsákmányoló: ez mind jó. De vannak vad kijelentései, ami némi bizonytalansággal tölt el engem.

– Nofene! Mijaz?

– Hát hogy a szart... hogy majd pénzért ganéznak magának a nyugatiak.

– De hát mondom! Hibbant nép az! Me' például milyen gyümölcsöt vesz a nyugati nép? Főleg az NSZK-s, a belga meg a holland?

– Ananászt?

– Almát vesz! Meg körtét, meg szilvát.

– Igaz, mi is sokat exportálunk oda, és... – támogatná meg a tanácselnök Banán Bandit, aki viszont leinti:

– De nem a', hogy mit, hanem hogy milyet! Me' az apró, kukacos kell neki mindenből. Azé' képes dupla, tripla árat megfizetni!

– Ne szédítsen már megint!

– De ám! Bijo! Bijo! Bijo! Ez mostanság a nyugati nép mánijája.

– Mi az a bijo?

– Há', hogy nincs bepermetelve. Hanem csak úgy nő. Mint ehun is vótak az ártéren a gyümölcsösök régen. Azt nem gondozta senkise. Csak a pulya szette meg ette. Aszongya a német, hogy a permettül van a kórság, a rák. A bijo viszont jó. Ez a mánijája még nem gyütt be hozzánk. De maj' begyün. Én leszek itten az első, aki majd olyant árul. Viszem Pestre is. A férgesből millijóim lesznek.

A vitkai szőlődombok tövében egyetlen utcácska. Az elején a dombfalba ásott pince, fölötte présház, szemben vele téesz-raktár. Az utcácskán azonban nyolc takaros porta.

Kósa Márton, a téesz pincészetének a vezetője fogadja és kalauzolja a vendéget:

– Jó boraink vannak. Hárslevél és furmint. Mert a Beregen áthúzódik egy törésvonal, melynek mentén néhol vastartalmú láva folyt ki. A leghíresebb ilyen pont a Tarpai-Nagyhegy. De ez, a Vitkai-Huszárdomb is olyan.

Megkóstolják a helyi téesz furmintját. Bár Banán Bandi pálinkája le-tompította az ízérzetét, azért Botos dicséri:

– Remek. És, gondolom, ezt akarják majd kínálni az turistáknak.

– Feltétlen. Tízéves a pincészet, de volt már két nagyon jó évünk. Azokat a borokat tartalékoljuk '80 nyarára. Amikor majd jön a népsereglet.

– Reméljük, jön.

– És... itt ez a nyolc ház. A lakók már mind nyugdíjasok voltak, nehezen látták el magukat, beköltöztették hát őket a gyerekeik a városba magukhoz vagy az öregek otthonába. A házakra vevő nem akadt. Mármint aki rendes árat fizetett volna. A tanács le akarta bontatni őket, mert az elhagyott otthonokba törvényszerűen beköltöznek mindenféle népek. Na, hát tudjuk, kikről beszélek. De aztán mi láttuk, milyen szép házak ezek. Kár lenne lebontani, mert Nyárligeten meg éppen gyűjtik az ilyeneket a múzeumfaluba. Szétszedik, és ott Sóstón újra felépítik. Ezeket nem vitték el a muzeológusok, mert szépek, de van már nekik ebből a típusból sok. Paraszti hosszúházak. Nagyszoba, pitvar, kisszoba, kamra meg a gazdasági épületek. Ők adták viszont az ötletet a skanzenszállóra. Népi kultúra, szépen felújítva. Még áshatunk egy gémes kutat is. Lehetne disznóölést, ökörsütést, kakasütést, néptáncestet tartani. Meg jön a külföldi az olimpiára, itt megszáll, látja, milyen jó, és visszajön megint. Aztán megint. Minden évben. Mint a Balatonhoz a németek.

– Jó ötlet, csak kevés ez a nyolc ház. Még kezdetnek is kevés.

– Mér lenne?

– Egy házban elszállásolható egy négytagú család. Négyyszer nyolc, az huszonnégy. Huszonnégy főnek nem lehet néptáncestet, ökörsütést tartani.

– És nyolcvannak?

– Annyinak igen. De annyian nem férnek el...

– Elférnek! Én láttam. A Balatonnál minden zimmer frei-es ház előtt legalább három kocsi áll. Tíz dajcsot simán benyomnak egy víkendházba. Legfeljebb a pulyák alszanak a kemencesutban meg a konyhaasztal alatt. Kölyökkoromban mi is...

– Maga szórakozik velem!

A tanácselnök megretten Botos mérgétől, sietve helyesel neki?

– Kósa elvtárs, el kell ismernie, ez nem színvonalas vendéglátás lenne. Mi nem ilyenekről beszéltünk.

– Hát, de ez kell a dajcsnak! Én lát-tam! Lát-tam! Megfogja az a szál-láson a pénzt. Zsugori fajta. Viszont minden este fal meg vedel! Ott nem sóherkodik. Ez a jó benne.

– Ez esetleg az NDK-sokra igaz – enged valamennyit az osztályvezető.

– Rájuk. Meg az NSZK-sokra is. Egykutyá az. Az olasz még igényte-lenebb! Az elalszik az udvaron is. Csak a haja legyen belőve, csak az szá-mít. Az amúgy is nőért jön Magyarországra. „Digózni.” A nőnek viszont fizet. Játssza a gazdagot. A kiscsaj viszont koppan majd, ha kimegy vele...

– Fejezze be a külföldiek lekicsinylését. Tisztelnie kell őket, ha keresni akar, akarunk rajtuk – utasítja rendre Tóth Elek.

– Én csak az igazat mondom. Nekünk adja a pénz a pesti elvtárs, ne Banán Bandinak! Ha azt gondolja, kevés a férőhely, hát építünk még ide vagy tíz házat. Népi formában. Vályogtéglából. Legalább dolgoznak egy ki-csít a... na... hát a telepiek. Meg fonhatnak kosarakat! Mert az is nagyon megy a Balatonnál. És lehetne a digóknak meg a dajcsoknak beregi ke-resztszemes szőtteket is árulni. Van népi iparművészeti szövetkezetünk. Az asszonyok azért mennek oda, hogy jártassák a szájukat. Most már lesz belőle legalább valami haszon is. Kulacs és pirospaprika kéne még!

– Itt én leszek Botos elvtárs vezetője – áll a következő helyszínen a pesti vendég elé Lipéc Bertalan. – Én innen indultam. Itt, a naményi fafeldolgo-zóban voltam segédmunkás, szakmunkás, brigádvezető, aztán függetlení-tett alapszervezeti titkár, majd, miután elvégeztem a Marxizmus-Leniniz-mus Esti Egyetemét, meg persze a szakosítót, függetlenített alapszervezeti titkár. Innen emelt ki a város és a járás. De én ide mindig hazajövök.

– Szóval itt faipari termékeket gyártanak...

– Azt. Szovjet fenyőből. Jönnek a rönkök vasúton Szibériából, de a ha-tárnál meg kell állniuk, mert más a szovjet sínszélesség. Záhonynál és főleg Tuzsérnél átpakolják őket magyar vagonokba. És mennek tovább, magyar gyárakba, vagy akár külföldiekbe, nyugatiakba is. De egy részét teherau-tókra rakják, és az ide érkezik, hozzánk. Válogatjuk a rönköket, kérgezzük, aztán fűrészeljük, gyaluljuk. És esetleg szárítjuk, felületkezeljük. Prima te-tőlécet, zárlécet, hajópadlót, lambériát készítünk. Meg rengeteg ládát. Az almaexporthoz.

– Érdekes. Szívesen megnézném, de most arra koncentráljunk, milyen formában tudnak hozzájárulni a turisztikai...

– Menjünk a munkásszállóba!

Botosnak eláll a szava, amikor szétnéz a szobában. Fény, tisztaság, szolid igényesség. Nem ilyeneket látott a fővárosi munkás tömegszállításokon. Itt még zsúrizett festmény is van a falon. A sarokban meg színes tévé. A bejáratnál jobbra pedig külön mosdó. És mindez pusztán két személy részére. Pesten legalább hat ágyat bezúfoltak volna ekkora helyre.

– A famunkát mi végeztük – dicsekszik Lipéc.

– Példát vehetne önökről jó néhány nagyvállalat.

– Öröm ilyet hallanom. Viszont van a dolognak egy másik oldala is. Az, hogy gyakorlatilag üresen áll. Sok munkát meg pénzt beleöltünk, de a szállást igénybe vevő munkások lassan elmaradnak.

– Sokat kellene fizetniük?

– Más a gond: túl jól élnek.

– Ez baj?

– Össztársadalmi méretekben nem baj. Sőt, ez a cél. Nekünk mégis baj. Mert tíz éve még falvanként csak egy-két személyautó volt. Most már minden utcában van egypár. A munkásaink helyett, hogy hétfőtől szombatig beköltöznének ide, inkább összeállnak egy olyanal, akinek van autója, közösen kifizetik a benzinköltséget, és korán kelve minden nap bejárnak.

– Ez érthető. A családi életnek kedvezőbb, ha esténként otthon van a férj, az apa.

– Bizonyosan. De ez a pompás épület nem állhat itt üresen. Átalakítjuk szállodává. Újabb hálószobák nem kellenek. Csak egy elegáns recepció, egy bár meg egy étterem. És meg kell nagyobbítani a parkolót. Esetleg még egy úszómedencét... Egy szabadterít... Ha kapnánk kormányzati támogatást.

A gyárudvar lócáira munkások telepednek, ebédelni. Kicsomagolják szendvicseiket. Itt az alkalom a barátkozásra a néppel. Ahogy régen a gróf is ki-kínézt az aratókhoz, és vállon veregetett egy-két izzadt kaszást vagy marokszedőt, ahogy a vicispán is tréfálkozott a nagy őszi vadászatokon a hajtókkal, ahogy a gyáros is adott hébe-korba egy-egy szivart a proliknak, úgy a népi-szocialista-kádárista hatalom is szereti élőben és újsághíradásokban is bizonyítani, milyen megbonthatatlanul jó a vezetők és a vezetettek viszonya. Botos egyik munkástól az egészsége, a másiktól a gyermekei, a harmadiktól a jövőbeli tervei felől érdeklődik. Az emberek pogácsával és lepénnyel kínálják. Botos elfogadja. És viszontkínálja őket: cigarettával. Szerencsére Symphoniát szív, ami közös platform a társadalmi rétegek között.

Mint igazi dohányos, az osztályvezető nemcsak a tüdő ingerlését szereti az aktusban, hanem a szállongó füst visszazippantgatását is. Most is ezt

teszi. De egy kellemetlen szag kúszik orrának nyálkahártyájához. Zavartan horkantgatva néz körbe. És meglátja a forrást. Valami vastag füstöt kibocsátva ég a kerítés mögött.

– Nézze csak, Lipéc elvtárs! Nem a gyár gyulladt ki?

– Ne aggódjon, Botos elvtárs. A fahulladék megsemmisítése folyik ott. Egy nagy gödörben. Tűzoltósági ellenőrzés mellett.

– Milyen gyakran végeznek ilyet?

– Attól függ, mennyi a fareszelék meg a forgács. Hetente akár többször is.

– Ez pazarlás. Nem lehetne a hulladékot valamire felhasználni?

– Lehetne belőle forgácslapot készíteni. Szerepel is a terveinkben. De az eddigitől eléggé eltérő tevékenység. Új, drága gépek kellenének hozzá.

– Nem az elégetéssel van baj, hanem hogy nem használják fel a keletkező hőt. A levegőt fűtik! Minek? Távfűtés van a városban?

– Nincs. A lakások nyolcvan százalékát szenes kályhával fűtik, az új, emeletes házakban lévő lakások gázkonvektorosak.

– Tanácsi távfűtőművet kell építeni! Nem kevés pénzbe kerül, de megtérül a befektetés, hisz ingyen van a fűtőanyag.

– Felmerült már ez – avatkozik a beszélgetésbe a tanácselnök. – Az ipari kazánok beszerzése még menne is, de a távhőrendszer kiépítése nem. A hőt el kell vinni a házakhoz. Levegőben vagy a föld alatt. Hosszú távhővezeték kellene. Naményban tízezren laknak, de a város területe nagy, hiszen főleg családi házak vannak. És a kertek is nagyok. Ebből következően nem szoros a beépítés.

– Bontsák le őket!

– Miket?

– A családi házakat. És építsenek tíz... nem is... inkább húszemeletes toronyházakat. Szintenként nyolc lakás, vagyis negyven ember, húsz emeleten úgy nyolcszáz. Vagyis kéne építeni tíz panelházat. Közvetlenül egymás mellé. Oda, ahol a fűtőmű lesz.

– Az emberek ragaszkodnak a családi házakhoz.

– Miért? Drága fűteni. Állandóan fel kell újítani.

– De van tér. Udvar. Ki lehet menni... napozni, labdázni, beszélgetni.

– Ott a Tisza-part. Miért nem mennek oda? Hiszen láttuk, fejlesztik a strandot.

– Igen, oda is mehetnek... De a kertben sok hasznos zöldség megterem.

– Ott a téesz a zöldség- meg a gyümölcsstermesztéshez. Nagy területet művelve minden olcsóbb.

– És az állatok? Mindenki tart egy-két disznót. Meg tyúkokat. A toronyházban nem lehetne...

– Nincs Naményban húsbolt?

– Hogyne volna!

– Üres?

– Dehogy!

– Hát akkor meg? Megveszik a húst ott. Azzal se lesz gondjuk. Az állatokkal való bajlódás helyett olvashatnak, nézhetik a tévét. Idefigyeljen, tanácselnök elvtárs, én az ötvenes években olvastam egy könyvet, egy parasztember írta, már nem tudom a nevét, az volt a könyvben, hogy a parasztnak két dolog kell: kenyér meg tüzelő.

– Jól mondta az a könyv – feleli a tanácselnök, bár ő úgy hallotta mindig, hogy „a paraszt két dologhoz ragaszkodik körömszakadtáig: a földhöz és az Istenhez”.

– Mert kenyér nélkül éhen hal. Tüzelő nélkül megfagy. A kenyérral már nincs gondja, pedig rég nem vet már búzát. A közértben vesz kenyeret, vaját, kolbászt, és bármit, amiről régen csak álmodott...

– A közértben?

– Igen, Pesten így mondják a boltot. Szóval kenyér már van. És most már nem lesz gondja a tüzelővel sem!

– Talán menjünk vissza a tanácsházára. Nemsokára sajtótájékoztatót kell tartanunk.

A sajtótájékoztató a szokásos udvariaskodással zajlik le. Sablonkérdések, sablonválaszok.

Botos Gusztáv csak közvetlenül a búcsúzáskor értékel őszintén a kísé-
rőinek.

– Nem tudunk hát dűlőre jutni a fejlesztés konkrét formájában. Szálloda kellene, ez tény. De a helyét még nem látom. Elkezdődött a beruházás a strandon. Ez jó. De a kemping mellett, az ártéren azok a faházak megfelelők lennének a külföldieknek? Kötve hiszem. Aztán az a lovász-zöldségkereskedő: Banános elvtárs. Ő maszek. Hagyni kell működni, de csak dolgozzon meg a fejlesztésért, csinálja saját pénzből! A magánszektor mégsem a nemzetgazdaság legfontosabb része. A skanzenhotel. Ilyenről még nem hallottam. Talán lehet belőle valami. Kár, hogy távol van a főúttól. A fafeldolgozó munkásszállása nagyon jó állapotban van. Viszont a gyár része. Ki akar egy gyárban megszállni? Kinézek az ablakon, és gépeket meg teherautókat látok.

Tóth Elek és Lipéc Bertalan leforrázva állnak. A földet nézik. És Botos sem mer a szemükbe nézni. Zavartan forgatja a fejét. És akkor meglátja a kúriát.

– Itt, a belvárosban megy át a főút, itt kéne egy szálloda! Például abban a kúriában, hisz majdnem kastély az. Hány szoba van benne?

Mivel nem jön válasz, hangosabban megismétli a kérdést:

– Tóth elvtárs, hány szobája van a kúriának?

– A Tomcsányi-kúriának? Khm... tizenöt.

– Tizenöt. Meg tíz még kialakítható a tetőtérben. Az már nem rossz. Miért nem annak a felújításában gondolkodnak?

– Hiszen kiköltöztettük belőle a kollégiumot is.

– Éppen ezért! A kollégistáknak esetleg felhúzzunk valami kockaépületet, de ezt a barokk szépséget a gazdag turistáknak kell kínálni. Akik valutával fizetnek. Erre még hitelt is kapnának.

A helyiek arcán a csalódás a dühnek adja át a helyét. De hallgatnak. Amitől Botos dühödik be:

– Miért nem beszélnek, elvtársaim? Nem tudok valami fontos részletről?

– Hát mert bezártuk! – löki oda a párttitkár. – Ez az, hogy bezártuk!

De miért?! Nem véletlenül! Gondolhatja, hogy nem véletlenül!

– És semmit nem tudok, amíg nem mondja.

– Ki kellett vinni onnan a kölyköket, nem... nem volt az való senkinek.

Senki nem vállalhatta a felelősséget...

– Mi a fene volt ott? Beszéljen már!

– Kísértetek! Főleg az öreg grófnée. Aki a Krasznába fulladt. Az járt vissza éjjelente. A szeme helyén csak lyuk volt. Kígyók lógtak ki a lyukból, és...

Botos Gusztáv beszáll a Volgába, és becsapja az ajtót.

– Indíts! Nem bírom tovább elviselni ezeket az idiótákat.

A minisztériumi osztályvezető Nyárligethez érve megnyugszik. Meg kell írnia a jelentést az útról, és azt illik valami előremutató javaslattal lezárni. Nyilván az lesz itt is, mint szerte az országban: egy állami építőipari vállalat kap majd megrendelést motelpítésre. A minisztériumtól. Az pedig a központi költségvetésből fog fizetni. Az meg hitelből. Ami gond. És még nagyobb gondok előjele. De az még nem most lesz. Majd holnapután. És addig még sok minden történhet. Lemehet az olaj világpiaci ára, erősödhet a szocialista termelékenység.

Amivel Botos maradéktalanul elégedett, az a hang, amit a helyiekkel megütött.

„Mert mindig éreztetni kell velük, hogy a központtól függenek. S közben mégis folyton arra kell biztatni őket, hogy használják a fejüket, legyenek ötleteik, ne kelljen mindig mindent a szájukba rágni. Ez a két dolog egymásnak ellentmond. Látszólag. Mert a dialektikus materializmusban az ellentétek egységéből és harcából új minőség születik. Ahogy ezt Hérakleitosz és Hegel után Marx is megmondta. Dialektikus megközelítés, ez a lényeg!”